

**Нормативне забезпечення функціонування студентського самоврядування
як інституту громадянського суспільства: порівняльно-правовий аспект**

Осташова Валерія Олександрівна

к.ю.н., доцент кафедри бізнес-адміністрування та права

Полтавської державної аграрної академії

м. Полтава, Україна

Студентське самоврядування як інститут громадянського суспільства відіграє провідну роль у становленні останнього в Україні та інтеграційних процесах у контексті державотворення в цілому. Вітчизняне законодавство активно перелаштовується на нові «рейки», закріплюючи на законодавчому рівні загальноєвропейські принципи вищої освіти, включаючи нормативне забезпечення функціонування студентського самоврядування.

Стаття 40 нового Закону України «Про вищу освіту» регулює питання функціонування студентського самоврядування [1]. Вона визначає принципи та рівні діяльності, повноваження, взаємодію з адміністрацією вищого навчального закладу та з його керівником, фінансову основу функціонування. Є й інші норми Закону, що таким чи іншим чином стосуються означеного питання, а також низка підзаконних нормативно-правових актів. Законом, зокрема, встановлено такі важливі положення:

– орган студентського самоврядування може бути зареєстрований як громадська організація (до слова, така практика існує у країнах Європи та США);

– органи студентського самоврядування беруть участь в управлінні вищим навчальним закладом; обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування; захищають права та інтереси студентів (курсантів), які навчаються у вищому навчальному закладі;

делегують своїх представників до робочих, консультативно-дорадчих органів; вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм; вносять пропозиції щодо розвитку матеріальної бази вищого навчального закладу, у тому числі з питань, що стосуються побуту та відпочинку студентів; мають право оголошувати акції протесту;

– за погодженням з органом студентського самоврядування вищого навчального закладу приймаються рішення про відрахування студентів (курсантів) з вищого навчального закладу та їх поновлення на навчання; переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням та навпаки;

– адміністрація вищого навчального закладу не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування;

– керівник вищого навчального закладу забезпечує належні умови для діяльності органів студентського самоврядування (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо), про що укладається відповідна угода;

– фінансовою основою студентського самоврядування є кошти, визначені вченою радою вищого навчального закладу в розмірі не менш як 0,5 відсотка власних надходжень, отриманих вищим навчальним закладом від основної діяльності та членські внески студентів [1].

Для порівняння, правові основи студентського самоврядування Російської Федерації закріплені:

– у листі Міністерства освіти і науки РФ і Федерального агентства з освіти від 19 лютого 2007 року № 231/12-16 «О студенческом самоуправлении»;

– у наказі Міністерства освіти і науки РФ від 28 квітня 2006 року № 100 «О совете по вопросам развития студенческого самоуправления в образовательных учреждениях высшего и среднего профессионального

образования»;

– у листі Міносвіти Росії від 02 жовтня 2002 року № 15-52-468/15-01-21 «О развитии студенческого самоуправления в Российской Федерации»;

– у постанові Верховної Ради Російської Федерації від 03.06.1993 року № 5090-1 «Об основных направлениях государственной молодежной политики в Российской Федерации»;

– в Указі Президента Російської Федерації від 16 вересня 1992 року № 1075 «О первоочередных мерах в области государственной молодежной политики».

Теж новий Закон «Об образовании в Российской Федерации», що вступив у чинність 01.09.2013 р., не містить окремої статті, яка б встановлювала правові засади діяльності студентського самоврядування. Згідно зазначеного Закону:

– «При прийнятті локальних нормативних актів, що стосуються прав тих, хто навчається, і працівників освітньої організації, враховується думка рад тих, хто навчається...» (ч. 3 ст. 30);

– «Державна академічна стипендія студентам, державна соціальна стипендія студентам, державні стипендії аспірантам, ординаторам, асистентам-стажистам виплачуються в розмірах, визначених організацією, що здійснює освітню діяльність, з урахуванням думки ради тих, хто навчається, цієї організації...» (ч. 8 ст. 36);

– «...Матеріальна підтримка тим, хто навчається, виплачується в розмірах і в порядку, які визначаються локальними нормативними актами, прийнятими з урахуванням думки рад тих, хто навчається...» (ч.15 ст. 36);

– «Розмір плати за користування жилим приміщенням і комунальні послуги в гуртожитку для учнів визначається локальними нормативними актами, прийнятими з урахуванням думки рад тих, хто навчається...» (ч. 3 ст. 39);

– «При виборі заходів дисциплінарного стягнення організація, що здійснює освітню діяльність, повинна враховувати тяжкість дисциплінарного проступку, причини та обставини, за яких вчинено, попередню поведінку того,

хто навчається, його психофізичний і емоційний стан, а також думку рад тих, хто навчається...» (ч.7 ст. 43);

– «Порядок створення, організації роботи, прийняття рішень комісією з врегулювання суперечок між учасниками освітніх відносин і їх виконання встановлюється локальним нормативним актом, який приймається з урахуванням думки рад навчаються...» (ч. 6 ст. 45) [2].

З цитованого контексту Закону та зі змісту попередніх підзаконних нормативних актів можна зробити висновок, що вони не містять норм, які б чітко встановлювали права, обов'язки, компетенцію та фінансову складову діяльності органів студентського самоврядування. Отже, зазначені питання повинні бути врегульовані на локальному рівні – у положенні про студентське самоврядування конкретного вишу. Але така «розмитість» у формулюваннях та фактична незакріпленість загальних положень про студентське самоврядування створюють підґрунтя для нехтування правами молоді.

Наразі в Україні обговорюється законопроект «Про студентське самоврядування в Україні» [3], який здатен значно наблизити статус студента до європейського рівня, утвердити його права як члена громадянського суспільства.

Ідеї прийняття подібного закону існують і в Російській Федерації, щоправда вони досі не набули форми законопроекту [4].

З викладеного вище можна зробити висновок про прозорість та чіткість українського законодавства щодо студентського самоврядування порівняно із російським зразком. Проте залишається ще одне важливе питання – проблема практичного втілення у життя закріплених норм.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page3>
2. Закон Российской Федерации «Об образовании в Российской

Федерации» от 29.12.2012 р. № 273-ФЗ [Электронный ресурс] // Российская газета. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2012/12/30/obrazovanie-dok.html>

3. Проект Закону «Про студентське самоврядування в Україні» [Электронный ресурс] // Освітній портал. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/student/samovr/pravo/prj.html>

4. Артём Хромов о студенческом самоуправлении [Электронный ресурс] // Электронный журнал об образовании. – Режим доступа : http://www.akvobr.ru/artem_hromov_o_samoupravlenii.html